СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 112. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 15. мая, 1925. VOL. XXXIII. No. 112. Jersey City, N. J., Friday, May 15, 1925. THREE CENTS

Арештовано 138 вуглевих страйкарів.

ФЕРМОНТ, Вест Верджінія, 13. мая. — Стейтова поліція та заступники шерифів заарештували нині при вході до копальні підприємства Ню Ингленд Фюел енд Транспортейшен Ко. в Ґрент Товні 127 майнерів та 11 жінок, закидуючи їм страшенне страйколомів. Вони становили пікети страйкарів, які мали повідомляти їдучих до роботи робітників, що в копальні йде тепер страйк.

Арештованих відставлено до Фермонту та уміщено в вязниці. Тут вони мають вижидати переслухання. Арештоване наступило на основі домагання підприємства, котре оперлося на недавне оречення федерального суду, що мовляв робітники мають право намовляти робітників мирною дорогою до страйку, але не мають права застращувати охочих до праці.

НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ПЛЯН.

ВАШИНГТОН, 13. мая. — В Білому Домі відбулася нині конференція президента Кулиджа з конґресменом Бекером, головою комітету палати послів для приходів, на котрій дискутовано нові податкові пляни уряду. Конґресмен уже предложив президентови плян податкового закона, після котрого податки малиби́ся обнижити знова о 400 мільонів долярів.

АМЕРИКА ВДОВОЛЕНА З ПРОПОЗИЦІЇ ФРАНЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 13. мая. — "Американський уряд дуже вдоволений з того, що французький уряд уже зробив практичні заходи для нових переговорів межи Злученими Державами а Францією над справою сплати воєнних довгів Францією. Всеж таки уряд не закриває, що переговори будуть дуже трудні, бо французьке становище в справі довгів поважно ріжниться від американського.

НОВИЙ НАЧАЛЬНИК ІМІҐРАЦІЙНОГО УРЯДУ.

ВАШИНГТОН, 13. мая. — Президент Кулидж переніс Волтера Гасбенда, дотеперішнього начальника іміґраційного уряду, на становище заступника міністра праці, а на його місце встановив начальником іміґраційного уряду Гарі Гала, бувшого конґресмена з Айови.

ПРЕЗИДЕНТ КУЛИДЖ ЗАКЛИКАЄ ДО ЩЕ СИЛЬНІЙШОГО ПОХОДУ ПРОТИ БУТЛЕҐЕРІВ.

ВАШИНГТОН, 13. мая. — Президент Кулидж завізвав начальника прогибіційного уряду, щоби він почав тепер ще завзятійшу кампанію проти бутлеґерів.

Прогибіційний уряд справді покладає велику надію на теперішню кампанію, а головно на безпощадний похід проти кораблів, що пачкують горівку морем. З Лос Анджелеса в Каліфорнії доносять, що вже й там почали урядові кораблі виправу проти бутлеґерів, які доставляли горячих напитків через Тихий Океан.

ФОРД ХОЧЕ КУПИТИ 400 КОРАБЛІВ УРЯДУ ЯК СМІТТЯ.

ДІТРОЙТ, Мичиґен, 13. мая. — Автомобілевий фабрикант Генрі Форд заявив урядови, що він готов відкупити від нього 400 кораблів, які були побудовані в час війни, а які тепер ржавіють і гниють без ужитку. Форд думає заплатити за них лишень як за [illegible], бо він думає розібрати їх майже всіх, а оставити для транспорту [illegible] кілька.

СПІШИТЬСЯ З ПОДАТКОМ ЗА ПАРУБОЦТВО.

ТАЛАГЕСІ, Флорида, 13. мая. — В леґіслятурі стейту Флорида внесено проект закона, щоби всі особи, які після 25 року життя лишаються самотними, платили до державної каси 5 долярів річного податку. Ще проект не став законом, а якийсь Гарі Джансон вже прислав до президента палати чек на 5 долярів зі заявою, що він дуже радо буде платити сей податок. Ще й каже, що його парубоцтво варта для нього не 5, а 500 долярів.

СЛІДСТВО НАД „ФАБРИКОЮ АНГЕЛИКІВ".

НЮ ЙОРК, 13. мая. — Слідство поліції над „фабрикою ангеликів" в санаторії пані Гайсен-Фолькс виказало, що досі померло на сій фармі 44 дітей. Одна з служанок сеї фарми говорила поліції, що властителька вбила одну з дітий, розбиваючи її голову до муру. Поліція розкопала гріб сеї дитини, але лікарі не найшли на тілі ніяких признак такого злочину, як говорила дівчина.

ЛАВА ПРИСЯЖНИХ З ОЧИМА НА МОКРОМУ МІСЦІ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 13. мая. — Тут почалася нині судова розправа проти панни Милдред Сейди, котра мала вбити Самуеля Кантельмо в Лител Фолз в ночи 27. квітня. Лаву присяжних добрано незвичайно скоро, бо за 23 мінути. До неї ввійшло 5 мущин та 7 жінок. Форманкою лави стала женщина.

Межи свідками, покликаними прокуратором, був Метюс, котрий описував, як Кантельмо відвідав раз обжаловану в шпиталі, де вона лічилася з побоїв, які її завдав сей власне Кантельмо, і як гість скористав з хвилевої неприсутности шпитальної доглядачки й ще раз побив хору в шпиталі. Слухаючи сього оповідання, вся лава присяжних розплакалася.

ЖІНКА НЕ МАЄ ПРАВА ВІДМОВИТИ МУЖЕВИ ДОМУ.

НЮ ЙОРК, 13. мая. — Найвисший стейтовий суд вирішив нині, що жінка не має права не пускати до свого дому мужа.

Таке вирішення видав суд на прозьбу одної вчительки, котра домагалася від суду заборони проти свого мужа входити до дому, котрий є її виключною власностю. Жінка опирала свою прозьбу на тім, що муж її сварливий і [illegible].

УДАРТЕ В ВІЧЕВИЙ ДЗВІН, ДОПОМОЖІТЬ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

Від місяців не бачить наш селянин хліба. Сам не має чим поживитися і не має зерна на весняний засів. Тепла зима і мишва знищила озимину. Лютий ворог донищує його податками і данинами та жде на його загибіль.

Громадяне. Не даймо загибати живому народови. Киньмося всі як оден до ратунку нації. Нехай прокинеться в ту страшну хвилю і найбільш заспаний кут, хай вдарить в вічевий дзвін і кличе нарід на пораду, на негайну допомогу нашому Голодуючому Рідному Селу.

Поратувати село — це наш святий обовязок, бо ратуючи село, ратуємо українську націю. Від того обовязку не може і не сміє відтягнутися буквально ні одна особа українського роду.

В першій мірі повинні взятися до цеї праці наші товариства і парохії по місцях, а дальше всі свідомі громадяне. Повинні скликувати віча і наради і представити народови голодове лихоліття в старім краю.

Коли бракує Вам бесідника пишіть до Обєднання на адресу:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ПОЛІЦІЙНІ ШИКАНИ НАСЕЛЕННЯ В ГАЛИЧИНІ.

З усіх сторін доходять масові скарги мирних селян на небувалі досі адміністраційні кари за всяку найменчу дрібницю, за яку чіпиться місцевий поліціянт. Сьогодні (25. квітня) знову зявилася у нашій редакції (львівського Діда) бідна селянка Оришка Бойко з с. Козлової, пов. Камінка, яку присудили на 4 зл. кари за те, що при дорозі біля її хати, поруйнованої війною, лежали дві колоди. Коли вона не мала чим заплатити, так у Великий четвер нічю витягли її жандарми з хати і пішки гнали близько 5 миль до Золочева, де просиділа в арешті до полудня Великодної неділі. Додому вертала о жебранім хлібі, а тепер раз у раз прибираються до неї за будь що. Так діється нині скрізь по селах і не диво, що озлоблення населення доходить до краю.

ДИВНИЙ БУДЖЕТ.

Буджетовий референт варшавського сойму повідомляє всіх, що державний буджет за минулий рік виявляє незвичайно малий дефіцит 1 міліон золотих і що громадяне польської держави є упривілійовані у порівнанні з иншими, тому, що на кожного припадає лише 1 зол. 90 с. річного довгу; а у Франції— 110 зл. на особу, нпр. у Чехословаччині — 23 зл. Якже пояснити те, що громадяне Чехословаччини та Франції живуть у такім добробуті і користуються всіма здобутками культурних країн?

ШЕВЧЕНКІВСЬКЕ СВЯТО В РІВНОМУ.

Дня 5. квітня ц. р. українське громадянство м. Рівного на Волині святкувало річницю смерти Тараса Шевченка. Найбільша в місті саля театру Зафрана була виповнена по береги місцевою і приїжджою публікою. На салі можна було бачити декого з п. п. сенаторів, послів, визначних діячів Галичини та представників культурно-освітніх організацій повіту і міста. Загостили також на це свято представники влади і деякі діячі культурно-освітніх польських і жидівських організацій. Свято, на яке склалися в першій частині торжественна академія з рефератами, співами чималого хору в українських строях, солями та деклямаціями — а в другій половині вистава „Невольник", пройшло дуже величаво. Дохід з вечера в сумі 382 зол. призначено на приватну українську гімназію в Рівному, за що дирекція гімназії щиро вдячна. У влаштуванню цього свята приняло участь усе місцеве українське громадянство за винятком осіб кількох.

ЛЬОГІКА ВШЕХПОЛЬСЬКОГО МОРАЛІСТА.

Народню учительку Катерину Романів перенесли, згідно з постулятом польської державної раці зі Східної до Західної Галичини, ну й, очевидно, і там не позбавили тихої зоркої опіки, якої вимагала її українська метрика. Недавно арештували її під замітом, що вона „має намір" перейти нелегально чеську границю, очевидно: „в політичній цілі" (а вчителює вона недалеко границі, у кольбушівському повіті) і рішили відставити до Ряшева. Здавалось би, що арештантів транспортується скрізь усюди на всьому світі на державний кошт, але „у нас інакше". Від учительки зажадали поліціянти, щоби вона на власний рахунок винаймила фіру для перевезення її до арешту! Річ ясна, що арештована обурилася на таку дику претенсію, за що знову жандарми гнали її 30 км. пішки від місця арештування до стації Кольбушової, де вкінці були ласкаві користуватись залізницею. Дорогою учителька К. Р. була примушена ночувати на одному постерунку в одній кімнаті з з конвоюючими її жандармами. Замісць обуритись на поліцейські порядки й на поведінку зі штучно фабрикованими політичними вязнями, „Слово польське" (хтож би инший!) згіршене упадком моралі у названої учительки: хоча, мовляв, мала при собі гроші, не хотіла наймити фіри, тільки допустила до того, що мусіла ночувати в одній кімнаті з жандармами! Для „Сл. П." висновок такий: „гонор польського вчительства вимагає того, щоби шиканована українська вчителька, що проявила такий нечуваний „брак амбіції", — прогнати її з посади!".

ВІДРАЗА ДО ШКОЛИ.

Німецькі часописи подають цікавий приклад відрази до науки одного гімназиста, що на протязі трьох років точно виїжджав з містечка в околиці Констанц до школи в місті, і „ходив" пова школу". Точно вертався до хати, приносив родичам курсові свідоцтва, які сам фабрикував і вмів тайну свого лінивства зберігти аж до матури, яку також здав за власним підписом. Здається, що щойно тоді, коли не мав школи, до якої міг би їздити — правда вийшла на верх.

ШПІОНСЬКА АФЕРА В ЛЮБЛИНІ.

Останніми днями арештовано в Люблині цілий ряд військових осіб переважно підофіцирів, що працювали в мобілізаційному штабі. Вони копіювали усі мобілізаційні пляни та віддавали їх за гроші сусідним державам.

ПРОТИ МОСКОВСЬКИХ ВАЗІХАНЬ.

Дня 4-го квітня ц. р. Українська Жіноча Громада у Варшаві ухвалила слідуючу резолюцію з приводу ганебних виступів Росіян у національних справах: „Українська Жіноча Громада у Варшаві, довідавшись з часописів про характер, якого набрала праця 1-го зїзду російських діячів народньої освіти в Польщі, та про резолюцію, яку той зїзд ухвалив у національному питанню, з обуренням протестує проти відновлення російським суспільством, навіть на чужині, безличних наступів на українство. Виявляючи на кожному кроці неуцтво в національних питаннях взагалі, а в українському особливо, Росіяне разом з тим отверто демонструють старі окупантські настрої та змагання до єдиної неподільної Росії, і тому ми закликаємо українське громадянство дати найрішучійшу відсіч їхнім спробам та їхнім замахам на нашу культуру, та на наші національно-політичні змагання".

ПРОПАГАНДА ЗА ПОЛІГАМІЄЮ В ЕВРОПІ.

Визначний французький публіцист Жорж Отекіль опублікував працю про потребу введення полігамії (многоженства) в Европі. Книжка друкована в 120 тисячах примірників розійшлася на протязі одного місяця. Автор стоїть на становищі, що моногамія (одноженство) все мала своїх завзятих противників, які виходили зі заложення, що їй треба завдячити страшний розвиток проституції, зростаючу кількість неслюбних дітей, злочини, вбивства немовлят, чимраз більше поширені розводи і накінець страшне покривдження жіноцтва, що не може вийти заміж. Сама Европа нараховує аж 18 мільонів жінок більше ніж мущин. Тих 18 мільонів жінок засуджені на незамужність та всі трагічні її наслідки. Далі автор цитує цілий ряд високоавторитетних людей: фільософів, письменників, політиків і инших, що заявилися за полігамію, як за леґальною формою подружжа. Ідея полігамії стає отже актуальною навіть в Европі. Та слід зазначити, що поза Европою чи не половина людства живе в полігамії.

СТРАШНІ НАСЛІДКИ ГРОМУ.

Дня 13. цвітня по полудні пройшла страшна буря над частиною саської Швайцарії. Грім ударив у групу туристів, що оглядали твердиню Кеніґштайн. Наслідки грому були такі, що три особи були вбиті на місці, 6 осіб важко ранених, а 23 легко ранених.

Большевики бояться перевороту

ЛОНДОН, 13. мая. — Англійське правительство одержало певні відомости про причину поновного покликання Троцького до влади.

Інформатор англійського правительства каже, що большевицька влада боїться військового перевороту в Москві і тому покликала Троцького, щоби сей своїм давним впливом на армію відвернув катастрофу.

(Заграницею уже відомо, що ціла так звана „червона армія" ворожо ставиться до большевицької влади. Вона держиться досі вже не при помочі „червоної армії", але великої армії „Чеки", яка ще й досі в руках комуністів).

ПОСЛУХАННЯ У ГІНДЕНБУРГА.

БЕРЛІН, 13. мая. — Нині цілий день президент Гінденбург приймав ріжних достойників і представників на послуханню.

Завтра будуть у нього амбасадори чужих держав і прем'єри німецьких стейтів.

Відтак він прийме на авдієнції представників німецьких політичних партій.

ЛІДЕРИ ПАРТІЇ ПРАЦІ ПРИЇДУТЬ ДО АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 13. мая. — Бувший премієр Англії і провідник Партії Праці Ремсей Мекданелд, а також другий лідер сеї партії Артур Гендерсон і Дейвис та Джовнс вибираються сеї осени в гостину до Злучених Держав.

БОЛГАРІЯ ЗА БІЛЬШОЮ АРМІЄЮ.

ЛОНДОН, 13. мая. — Дня 15. с. м. приїде сюди болгарський міністер заграничних справ Калов. Він відбуде конференцію з британським міністром закордонних справ Чемберлейном, якому зясує потребу удержання і надалі більшої армії в Болгарії.

ВИКИДАЮТЬ БОЛЬШЕВИКІВ.

ЛОНДОН, 13. мая. — Англійське правительство рішило видалити поза межі Англії кількасот російських большевиків, котрі пробувають в Англії за дозволом або без дозволу.

ВІДКЛИКУЮТЬ АМБАСАДОРКУ.

БЕРЛІН, 13. мая. — З Осло, столиці Норвегії, доносять, що большевицька влада відкликала відтам свою амбасадорку панну Александру Коллонтай.

ВОЄННІ ДОВГИ.

ПАРИЖ, 13. мая. — В тутешних урядових кругах заявляють, що французьке правительство готове зачати переговори з Англією й Америкою за два тижні у справі сплати воєнних довгів.

НОВИЙ БЕЛЬҐІЙСЬКИЙ КАБІНЕТ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 13. мая. — Король Алберт доручив сформоване нового бельгійського кабінету Ван де Віврови. Він приняв місію і склав уже кабінет.

ПОМЕР ЛОРД МИЛНЕР.

ЛОНДОН, 13. мая. — В Кентербері помер бувший англійський міністер війни лорд Милнер.

САМОВБИЙСТВО САВІНКОВА.

МОСКВА, 13. мая. — Дня 7-ого с. м. поповнив самовбийство відомий проти-большевицький діяч Борис Савінков, вискочивши з вікна тюрми, куди його большевики були торік запроторили на 10 літ за проти-большевицьку діяльність заграницею.

Перед тим він написав був лист до Дзержинського, питаючись, коли його випустять на волю. Колиж Дзержинський відповів йому, що на се нема надії, він поповнив самовбийство.

Він торік добровільно вернув до Росії і віддався судови, на якому самий признав свою вину, сподіваючись увільнення від кари. Але большевики присудили йому 10 літ тюрми.

ТРОЦЬКИЙ ВЖЕ ЗНОВУ ПРИ ВЛАДІ.

МОСКВА, 13. мая. — Сьогодня явився Леон Троцький на зібранню федерального конґресу совєтів. Його привітав конґрес бурею оплесків і вибрав до президії разом із Зиновєвом, Каменевом, Сталіном, Риковом і Дзержинським.

ПОМЕР ФРАНЦУСЬКИЙ ГЕНЕРАЛ.

ПАРИЖ, 12. мая. — Тут помер сьогодня французький генерал, відомий оборонець кріпости Верден, Шарль Манжен. Він прожив 69 літ.

ПРОЦЕСУЄ РУМУНІЮ.

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 12. мая. — Вчера почався тут процес філядельфійської фабрики Болдвина проти румунського правительства, що не заплатило їй $2,000,000 за льокомотиви, які у неї закупило тому 5 літ. Процес [illegible].

ЦЕНЗУРА.

ПАРИЖ, 12. мая. — Французька влада установила цензуру на звідомлення про воєнні операції в Мароку.

Навіть заграничні депеші тепер цензуровані.

НІМЦІ В МАРОКУ.

ПАРИЖ, 12. мая. — Тутешні газети пишуть, що в марокканській армії, яка тепер воює проти Французів, є німецькі офіцири, які прибрали собі марокканські імена.

Також, пишуть вони, Німці доставляють Марокканцям підводними лодками оружя й амуніцію.

„СВЯТА ВІЙНА."

ПАРИЖ, 12. мая. — З Марока сповіщають, що провідник Марокканців Абд-ел-Крім звелів свому війську [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЩО НЕСЕ НАМ З ВЕСНОЮ ЛАСТІВКА З КРАЮ?

Таким сумом повіває раз-ураз з рідної землі, що дійсно зі страхом приходиться нам відчиняти письма чи часописи з краю. Тим більша тепер для нас радість, коли дійшли до нас вісти про шкільний плебісцит.

Весь український нарід на всіх просторах слідив від довшого часу з особлившою увагою за тим як випаде він в Галичині та других українських землях під Польщею. Це була нова проба національної свідомости і сили української нації. Ніхто не знав як воно випаде, а вже таки ніхто не надіявся такого результату, який саме вийшов.

Ми знаємо які тортури приходилося переносити українському народови при конскрипції, при данинах, при виборах і інших польських штучках, обчислених на збаламучення та розбиття нашого народа. Міліони злотих стягнено як кари з голодних селян, тисячами заповнено ляцькі вязниці. Многі з тих політичних „злочинців," а наших героїв переплатили свій опір польській владі життям, многі з них караються ще досі по тюрмах.

Результат з того — ще гірше поневолення, ще більший польський натиск, ще сильніший польський наступ на цілковите наше знищення. Чи не може це привести до одчаю і найсильніших і найбільш витревалих та завзятих?

Тому оправданим був той сумнів з яким глядїли ми на вислід шкільного плебісциту в краю. Шкільним плебісцитом хотіли Ляхи осягнути це, що їм не вдалося осягнути конскрипцією. Вони хотіли виказати перед світом, що Галичина і другі українські землі під Польщею не є українськими землями, що нарід не домагається навіть української школи. Поліція, жандармерія, військо, старости, комісарі, наказні війти і Бог зна яка ще інша бранжа мали допомогти польській державі перевести спокійно кресові закони і завести єдину польську школу.

Уявіть собі тільки таку законну вимогу. Щоби могла бути в українськім селі українська школа треба всім батькам подавати декларацію з нотаріяльно ствердженим підписом з домаганнем такої школи. Були друковані декларації, але на почті їх конфіскували, польські нотарі відмовляли від легалізації підпису, польські наказні війти не приймали таких декларацій, а польські жандарми замикали тих, що ті декларації вносили, не говорячи вже про тих, що за тими деклараціями агітували. Днями і ночами треба було вистоювати заки приняли декларацію, а по ній наразитися на жандармську ревізію, нерідко й арештування.

Але все це о скільки ходить о Галичину вже за нами. Весняна ластівка, що саме наспіла з краю нам доносить, що плебісцитовий рух був масовий, найбільший від ряду довгих літ. На підставі дотеперішних ще не зовсім точних обчислень можна вважати, що принаймні 90% громад внесло шкільні декларації, а є деякі повіти де всі громади провели в себе плебісцит.

Не можна знати вже тепер яка з цего буде реальна користь, бо Польща буде шукати далі нових ошуканчих способів, щоби не дозволити на українську школу, але одно можна ствердити, що загал, особливо наше селянство відчуло небезпеку і з великою впертістю, завзяттям та самовідреченням ратувало рідну школу.

Так поставилося наше голодне село супроти нового ляцького наступу.

Яка наука з цього?

Опиратися і вірити в свої власні сили. В ті сили, які ще дрімають під сільською стріхою. Їх піднести і зорганізувати, значить класти здорові основи під будову української держави.

ЗРІСТ ЗАПОМОГОВИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ

Як подає орґан союза запомогових орґанізацій, в сих орґанізаціях було на початку сього року не менче лиш 10 міліонів 765 тисяч 680 членів. З того числа 1 міліон 338 тисяч 152 члени належали до орґанізацій але не мали права до запомог (надзвичайні члени), а 478 тисяч 795 належало до діточих департаментів.

Всі сі запомогові орґанізації мали членів, обезпечених на загальну суму 10 міліярдів 156 міліонів 872 тисячі 823 доляри — значить, сю суму мають сі орґанізації зібрати, поки не пімруть всі їх члени.

Маєтки сих орґанізацій виносили 643 міліони 805 тисяч долярів, а приходу мали вони в 1924. році 226 міліонів 482 тисячі.

За один 1924. рік принято нових членів 1 міліон 148 тисяч 096, які вибрали обезпечень на суму 1 міліярд 200 міліонів 255 тисяч долярів.

Ось такі факти свідчать про справдішну користь запомогових орґанізацій. Бо певно сі орґанізації не розвивалибися, якби вони не давали своїм членам користий, або давали їм за більшим коштом, як дають асекураційні підприємства.

Свідчить про се й сей факт, що запомогові орґанізації Злучених Держав виплатили досі запомог на суму 3 міліярдів 376 міліонів 798 тисяч долярів.

Український Народний Союз є поважною орґанізацією в гурті запомогових орґанізацій, що працюють на території Америки. Він є поважний своїм числом членів, своїм маєтком,

Відносини в большевії а пляни московських монархістів.

II.

Не давно появилася невелика, бо лише 77. сторін обіймаюча книжка А. В. Пешехонова під заголовком „Пачему я не эміґровал?*) Він був провідником російських народних соціялістів і членом Тимчасового Правительства по вибуху в марті 1917 р. народної революції та по розбитю царату. Але в осени тогож року вибухла революція більшовицька і йому яко соціялістови але не большевикови грозила велика небезпека. Але він не хотів кидати свого краю і свого народа, прийшлося признати власть большевицьку над собою або й помандрувати „в земельну комісію" чи там „ в штаб Духоніна" то є на другий світ.

*) Подаємо тут її зміст за Л. Н. Вістником.

Він лишився, але в р. 1922 самі большевики вигнали його за границю; він був для них занадто цікавий!

Згадана книжка Пешехонова не так інтересна тим, чому він сам завчасу не еміґрував, як тим, що він під большевиками пережив та що він бачив; які у них порядки чи радше безпорядки і чи їм удалося що перевести в жите з цего, що вони задумували і що вони обіцювали.

Отже передовсім показуєся, що головною цілію московських большевиків є виссати другі народи бувшої російської держави на річ Московщини. — Таке виходить ось на примір з такої пригоди:

В Московщині панував голод а на Україні вправді мало що менший, але всеж таки у ній жилося легше. Вона уважаєся буцім то незалежною републикою а так як власне тоді (1921 р.) впроваджено продналог то є податок в натураліях, то „українська" влада в Харкові установила висоту його, порозділювала на райони і т. ин.

Аж тут приїзджає до Харкова управитель московського центрального бюра статистичного П. Попов з документом підписаним „самим" Леніном і домагаєся, щоби податок побільшити.

Це пішло під голосоване харківського „політбюра" і перепало. Попов зачав верещати, що його Ленін післав і т. ин.

Раковський почав перечитись з ним але на другий день прийшов таки приказ з Москви, що харківський (буцім то український) совнарком має слухати Попова. Приказ з Москви святий — отже не було що перечити. Попов заявив остаточно:

„Шістьдесять міліонів збіжа має припасти вам (то є радянській Україні) а 60 міліонів нам (то є Москві). — Одним словом Москва обрабувала Україну з 60 міліонів пудів збіжа (пуд около 16 кільоґрамів). — І діялося це тоді, коли українського хліба не вистарчало навіть для самої української людности!

Пешехонов підносить зі свого московського становища, що одинокою заслугою большевиків є те, що вони відбудували російську державність.

Що до землі — то її дала селянам не большевицька революція, але вже мартова. Большевицька вже цему не противилася, але селяни мусіли платити большевикам за землю і кровю і хлібом, так що в десятеро переплатили її вартість.

На весні 1922 р. селяне колишньої миколаївської ґубернії масами являлись до земотделів: зрікалися землі, залишаючи за собою лише ті мізерні клаптики, які були всилі обробити. — Вони це товкували цим, що вони не є в можности

Пешехонов порівнює стару царську державність із новою большевицькою і стверджує, що „колишня Росія опиралася на демократичнійших підвалинах — ніж сучасна большевицька.

Хто би хотів дуже подивляти „орґанізацію" совєтської держави, тому відповідає Пешоходов ось як:

„Усі ті радянські трости, кооперативи, профсоюзи і братські републики та ради — це не більше як декорація або технічний апарат, і тільки. Ніякого життя вільного і незалежного, яке йде з себе — нема в них. Усе диктується згори починаючи з виборів а кінчаючи урочистим співом інтернаціонала по закінченю нарад".

„Може би кому здавалося, що на примір голова ґубісполкома (ґуберніяльного виконуючого комітету) вибирається ґуберніяльним зїздом або ґуберніяльним центральним комітетом?

Нічого подібного! Його визначається завчасу згори і то нераз навіть з иншої ґубернії або і з иншої „републики".

І в тім випадку очивидно устроюють комедію „виборів", але їх переводиться явно, через аклямацію, так, як це комуністична фракція пропонує. А на тайні вибори не рішаються ніколи, бо моглаби дуже легко вийти несподіванка для комуністів. Так само вирішаються і усі инші питання і тим лиш можна пояснити ту скорість, з якою працюють комуністичні ради і зїзди. Найскладнійші законопроєкти, навіть цілі кодекси розглядаються і ухвалюються на одному до двох засіданнях. — Коли і відбувається часом яка коротка дискусія, то лише про око, бо кождий знає добре, що так мусить бути ухвалене як згори приказано. А гора — це є власне комуністична партія, котра являється справжнім посідачем усієї влади.

„Але може хоч та партія жие повним і свобідним житем і являється живим орґанізмом? Нічого подібного! Компартія позістає під ще сильнійшим натиском, як ціла держава. Се-ж чисто військова орґанізація, яка пристосована тільки до того, щоби передавати і виконувати накази зверху. Кождий комуніст обовязаний підлягати їй безкритично. Ніякої самостійної гадки не допускається, а всяка опозиція безпощадно здушується. І тут показується такі комедії як зїзди, конференції і т. ин. Але постанови і резолюції місцевих конференцій і зїздів — не більше як парафраза (висказане сего самого иншими словами) або й дослівне повторене наказів згори! Такіж і партійні вибори. Голова губкомів, а декуди і цілі губкоми визначаються згори з центра.

„На око большевицька держава — це живий орґанізм. Але у дійсности — це манекін, це лялька, котра рухається, коли сіпнути за відповідну нитку. Але що поправді почуває і думає багато міліонів зорганізованих у тій державі — цего ніхто не знає тай знати не може. Але се може цілком несподівано само собою виявитися!"

Впрочім большевицький поїзд цілою парою повертає на стару николаївську, передвоєнну дорогу. — Декрет про пресу — цілком подібний до старорежімного закона про цензуру. Большевики впровадили наново, по царському взорови адміністративну висилку нелюбих собі осіб в „отдальонния" або в „нєстоль отдальонния места". Навіть пашпорти видається на підставі старого закону з 1903 року. Таке саме діється і на фінансовім та на економічнім

Москви то там отверто говорено, що має бути впроваджений на ново горівчаний монополь. Навіть і горівка вже була до продажи готова лише, що мала мати лише 38 процент алькоголю в собі, наколи за царя Николи вона мала 40 процент. З цеї причини ширене вже потайки ось яку карикатуру:

„Стоїть Никола ІІ-ий з фляшкою „водки", а на фляшці написане: 40%. Напротів нього стоїть з фляшкою Ленін, а на фляшці стоїть 38%. І каже Никола до Деніна:

„Ой Володя! Володя! І чи варта було за тих 2 процентів підіймати таку бучу?!" (себ-то революцію).

І каже далі Пешехонов:

„Самих большевиків бере иноді жах: щож се? Невже від усіх націоналізацій і соціялізацій залишилися лише слова тай ті — чого доброго— щезнуть... Большевики почувають очивидно, що це найболючійше їх місце і що напади з ліва найскорше дібють їх повагу перед масами.

Тому то уважають вони і тепер соціялістів за найнебезпечнійших своїх ворогів. І через те вони тим швидше ведуть державу до реставрації, то є до відновленя, зреставрованя старої монархістичної влади. А докищо — монархісти можуть собі спокійненько сидіти на боці і потирати ручки: большевики не тільки відбудували російську державність але і піднесуть монархістам її в дарі, немов те облупане, готове до зїдженя яєчко!".

Чи і як довго большевики ще удержаться при власти на землях старої Росії — цего Пешехонов не береться пророкувати. — Що якась зміна буде — це річ певна, і іде лиш о то: яка і коли?

Що „заграничний" цар Кирило і Никола Николаєвич яко кандидати на російський престол лаштуються до обнятя влади, а радше, що „ґустують", як би це добре було — то також легко зрозуміле.

І так як большевики для укріпленя своєї сили пустилися на „українізацію", бо видять ту могучу струю національного відновлення, яка з такою силою проявляється на В. Україні — так і „цар" Кирило, щоби зкокетувати Українців наказав своїм писакам у його органі „Родина" (родіна то є — вітчина) написати ось що:

„Ідею державної єдности слід примирити з ідеєю окремих націй. Та ідея дає державі незвичайно міцну внутрішню єдність...

Національну психольоґію значно лекше примирити з династією Романових, чим з якимнебудь російським політичним діячем, бо династія стоїть понад партіями та національностями... Росія має стати вільним державним союзом, сотвореним на російській державній території, обєднаним без нарушення (но! но! П. Ж.) прав його національностей на самоозначення".

Таку солодку серенаду співає „цар" Кирило під вікнами національностей, приграваючи рівночасно на династичній московській балалайці.

Однак не забуваймо на те, що і большевицькі рабіни в роді Леніна та Троцького заки ще захопили власть на всіх землях бувшої Росії обіцювали неросійським народам право „на самоопредѣленіє вплоть (аж) до отделенія". Але коли вже добре розсілися у всеросійському сідлі і побили та прикрутили кріпко всіх „самостійників" тоді вилізло скоро старе централістичне московське шило з мішка: „малчать і не разсуждать!". А до того додали єще й свій специяльно-большевицький клич: „а каму не нравітся — (не подобається) ставай под стенку!".

Петро Журбенко.

Українське село над пропастю.

Ми звикли легковажити собі важні події, ми звикли приходити всегда „за пізно". Чи-ж дивуватися, що й судьба нам мачохою, що ми слабі політично і економічно, що ми в неволі, що не маємо своєї держави.

Берім справу допомоги Голодному Селу. Як довго треба було ждати, заки сам край взявся до цеї акції. Конець кінцем акцію зорганізовано, а ратунковий апарат пущено в рух. Ми в Америці рушили ратункову акцію ще заки утворився в краю Краєвий Комітет Допомоги. Ще два місяці тому залунав в Америці оклик в якому вказувано на вагу справи та негайність ратунку. Та що з того? Результат до цего часу слабий, можна сказати цілком відємний.

Так отже поступаємо ми в тому, що несе за собою повну загладу, ба фізичну смерть нашому народови. Так поступаємо в такій акції, від якої не може відтягнутися ніяка людина, ніяка орґанізація, ніякий гурток, ніяка партія від найчорнійшої до найбільш червоної. В такій акції, яку попре навіть чужинець, а не то свій.

ДОПОМОГА ГОЛОДНОМУ СЕЛУ ПОВИННА ЗРУШИТИ СЕРЦЕ НАЙБІЛЬШ ЗАКАМЕНІЛИХ ТА НАЙБІЛЬШ ВІДСТАЛИХ. ТУТ НЕМА НІЯКОГО ВИКРУТУ. ЦЕ ВЖЕ НЕ ПОЛІТИКА, НЕ ДИПЛЬОМАТІЯ, ЦЕ НЕ ДОПОМОГА ДИПЛЬОМАТАМ, ЯКИМИ НАШІ ДЕМАҐОГИ СТРАШИЛИ ЛЮДИЙ НА ВІЧУ. ЦЕ ПОДАЄМО ОСТАННЮ ДОШКУ РАТУНКУ НАШОМУ ЗГОЛОДНІЛОМУ СЕЛЯНИНОВИ, ЯКИЙ САМЕ ПРОСТЯГАЄ ДО НАС РУКУ, РАТУЄМО НАШЕ СЕЛО, ОДИНОКУ ОСТОЮ УКРАЇНСТВА НА ЗАГАРБАНИХ ПОЛЬЩЕЮ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Село наше було голодне вже за часів світової війни. Було знищене, обдерте і ограблене. Перейшло-ж воно всі страхіття страшної війни та ще жахливійшої ляцької окупації. Рабівнича польська фінансова господарка, всілякі данини, високі податки, а ще більше всілякого рода кари довели сільський стан до руїни. Два міліони сільської бідноти опинилося без варстату праці і без хліба, решта не має чим веснувати, бо нема зерна на посів. Польська держава не приходить з допомогою. Ухвалену про людське око допомогу з боку польського сойму розділено між польських дідичів, кольоністів та кількох хрунів з табору Ількова. От і все. А з нашого боку щойно зачалася акція. В самім краю не збереться богато, бо з порожного не наллєш. З властивою допомогою повинна прийти еміґрація і то не европейська, бо вона сама бідна, а заморська.

Наша еміґрація в Бразилії і Арґентині вбога, в Канаді минулий рік не дописав і всі нарікають на тяжкі часи, фармери в довгах. Остають Злучені Держави. І тут не гаразди, це знаємо всі аж надто добре. Але на нас одиноких буде лежати ледви чи не ціла акція допомоги. Це треба собі вже тепер усвідомити. І то усвідомити в цей спосіб, що в виду важкого тягару нам не треба тратити охоти, а противно закасати рукави і взятися до великої, систематичної ратункової акції. Тільки такою зможемо принести пільгу краєви.

ТОМУ НЕ ЛЕГКОВАЖМО СОБІ ХОЧ ТОЇ СПРАВИ, ЗБЕРІМ ВСІ НАШІ СИЛИ ДО КУПИ І ЗВЕРНІМ ЇХ ТЕПЕР В ПЕРШУ ЧЕРГУ: НА ДОПОМОГУ ГОЛОДНОМУ СЕЛУ.

ЕКОНОМІЧНА ВІДБУДОВА.

Недавно відбулося в технічному товаристві українських інжінерів два дискусійні вечері на тему упромисловлення та економічного двигнення нашого краю. Дискусію започаткував др. Ю. Гірняк рефератом на повищу тему. Результатом дискусії був вибір комісії з трьох, у складі дра Ю. Гірняка, інж. Архипенка та інж. Киндія, які мають приступити конкретно до практичних кроків у тому напрямі в порозумінню та контакті з нашими економічними і господарськими установами.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1926.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до калюндаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30,00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31. липня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ВІДОЗВА
до Українського Громадянства в Бейон, Н. Дж.

Браття і Сестри Українці! Чи Вам не відомо про голод, котрий поширяється межи нашими Українцями в ріднім краю? Чи не буде соромно нам Бейонцям, що ми непричинимося лептою так, як і инші громади?

Тому-то Український Ам. Горожанський Клюб взяв собі за ціль скликати і порадити Українців до несення помочі рідним братам на українських землях, забраних Польщею і Москвою.

Наради відбудуться 17-го мая 1925 р. в грецько-католицькій церковній гали, на 25 улиці, точно о годині 2.30 попол.

Програма нарад: **Поміч голодуючому селу; уряджения „тег-дей" для голодуючих; будова власного Укр. Ам. Горож. Клюбу в Бейон; пояснення щодо організації Укр. Ам. Гор. Клюбу і замкнення.**

Бесідники з других місцевостий говорити-муть і оден Американець з Бейон, Н. Дж.

На сі наради повинні усі як один явитися, щоб тимсамим показати свою любов до українського голодуючого народу.

ЗА УРЯД У. А. Г. КЛЮБУ
Микола Сеник, голова; **Юрій Бойко,** скарбник; **Іван Мельник,** секретар.

САЛЬОНИ РОЗПУСТИ.

При вул. Льва Сапіги ч. 59 у Львові відкрила поліція дім розпусти „вищого стилю". Вдова по податковому урядникові Вікторія Стахурска удержувала сальон для добірних дам і панів з львівського польського товариства. В сальоні сходилися вони між годиною 4 по пол. і год. 10 вечером. За вступ платили по 20 зол. пані Вікторії. А дамам за услугу платили дуже дорого, бож це були панни і дами з товариства, що таким чином помагали собі здобувати капелюхи, костюми, перфуми і т. д. та відтягували через те буджети своїх мужів. Та ці дами все одно були покривджені, бо половину зарібку мусіли давати пані Вікторії. Приїздили і панни та дами з провінції. Одна така панночка приїздила раз на два тижні доповняти ґардеробу і мала нареченого високого урядника. При вул. Академічній відкрили другий подібний до того сальон.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Андрія, від. 128, повідомляє всіх своїх членів, що мітинг відбудеться дня 17 мая о 1 годині пополудни, в церковній гали під ч. 2445 Іст 31 Стр., Савт Лорейн ,О. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих прибути на сей мітинг точно в означений час. — Он. Зазуля, предс.; Вол. Коршель, секр.; Мих. Пошивак, касієр.

СКРЕНТОН, ПА. Тов. Вільна Україна, від. 176, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, дня 16. мая, о годині 7.30 вечір, в Укр. Гор. Клюбі, 103 S. Main Ave. Проситься всіх членів, щоби прибули на означений час, а довгуючі члени, щоби постарались вирівнати свої вкладки. — Р. Рубльовський, секр.

БЕНВУД, В. ВА. Бр. св. Иосифа, від. 157, подає до відома своїм членам, що звичайний мітинг відбудеся в неділю, 17. мая, о 1.30 пополудни, в церковній гали на 41 ул. Проситься всіх членів прибути на сей мітинг, бо суть важні справи до полагодження. Будесь приймати нових членів без вступного до Бр. і до У. Н. С. Котрий член не прийде на баль 16. мая заплатить кари 1.50 дол. — Д. Стрілецький, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія буде мати мітинг в слідуючу неділю, 17. мая, в українській школі, зараз по великій Службі Божій. На той мітинг запрошується всіх членів явитись і вирівнати свої вкладки, бо як хто не вирівнає буде суспендований. Маємо дуже важну справу до вирішення. Нові члени мають також прийти на мітинг. — **Трофим Мороз, секр.;** Олекса Шийка, кас.; Григ. Сайкевич, предс.

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ

Послідний Ногай.

(Історичне оповідання).

(Свобідно за Купером)

(7).

В тій хвили чотири Татари вискочили зза скали і метнулися до щілини в острові. Заки станули на плятформі скали, що була підводним помостом до щілини, гукнули два мушкети і два напастники щезли в воді. Мушкет Криси не випалив. Два другі напасники вскочили на плятформу, де Тихоліз вже стояв з ножем в руці. Криса кинув непотрібну рушницю і також вискочив зза скали на плятформу. Високий, кремезний Татарин замахнувся ножем на Тихоліза. Сей вхопив Татарина за руку з ножем. Татарин таксамо його. Так стояли хвилю проти себе впяливши один в одного очи, напружаючи всі сили, щоби скрутити руку противника або вихопити свою руку з ножем. Показалось, що жи[...] Тихоліз сильнійший. Наглим скрутом вихопив праву руку і вбив ніж по колодку в груди ворога. В тім самім часі і таксамо Криса зчепився з другим напасником. Ножі обох повилітали з рук. Тепер кождий з них силкувався зіпхнути противника в пропасть. По хвили оба були на краю плятформи. Смерть грозила обом, бо падучий був би з обіймів не випустив другого. Нараз Криса почув руку Татарина на своїм горлі. Йому потемніло в очах, коліна зігнулися. Татарин обернувся, щоби Крису зіпхнути з плятформи. В тій хвили до них прискочив Гамер. Його права рука вбила ніж в плечі напасника[...] тягла від берега плятформи.

— Боржій за скалу, бо ті, що на березі зараз будуть стріляти! — Гамер крикнув і потягнув Крису за собою. За ним стрибнув Тихоліз.

Татари на березі, котрі на сю боротьбу дивилися з запертим віддихом, аж до її кінця не важилися стріляти, щоби не поцілити свого. Аж тепер загрохотіла сальва, але не вдіяла нічого. Побідники вже були за скалою. Мурат, котрий сидів під вершком скали, не стріляв, бо весь час дивився на плятформу, де був бій на ножі і пястуки. Аж тепер, коли сей бій скінчився, став слати кульку за кулькою. Пороху не марнував, бо кожда вислана ним куля валила з ніг одного ворога. Тепер за його приміром пішов син.

— Хлопче, не розтрачуй пороху; — поучував його Тихоліз. — Забагато [...] рушниця котра штовхає ніколи не дає певного стрілу. Може би нам взагалі на якийсь час залишити пальбу? Ми тут за скалою такі безпечні, що нам ворожі кулі не шкодять. Нехай вони вистрілють свій порох. Нам порох буде потрібний тоді, коли вони догадаються до того, що нас треба взяти иншим способом.

— Їх кульки не шкодять нам?! — крикнув Криса відскочивши на бік. — Ось в сій хвили одна кулька шмарнула мене по ковнірі.

Тихоліз схилився і підоймив [...]

— То ся куля... Тепер впала... Гм... яким способом вона сюди залетіла? — Тихоліз говорив до себе роззираючися. — Ні з одного ні з другого берега не могла прийти, бо відгороджує скала. Вона мусіла прийти... хиба з хмар...

Гамер показав рушницею на грубезного, великого, кріслатого дуба кільканайцять кроків перед островом похиленого так, що його вітки сягали майже на другий берег ріки. Всі стали дубови призиратися, але стрільця не годні були доглянути.

— Як би стрілив ще раз, то дим з його рушниці виявив би, де він сидить, — сказав Криса.

— Тепер ми всі стоїмо так, що не поцілить нікого з нас. Він знає се, отже не дурний стріляти, — пояснив Криса. — Ми моглиби побачити його, як би висунулися за скалу. Але се зробити... ми не дурні.

— Зараз покаже, де він, — сказав Гамер, звертаючися до всіх трех товаришів. — Він мабуть ось в тім місци, де найгустіші вітки. Я висунуся перед скалу і стрілю в сю гущу. Він не видержить і також стрілить. Тоді ви всі три випаліть в се місце, де покажеся дим.

— Се [...] жертва, — Криса промовив до Гамера. — Завелика і непотрібна. Хоч не зараз, він з того дерева живий не злізе. Скоро вихилиш голову за скалу, він стрілить. Згинеш на те, щоби нас увільнити від ворога, котрий поки що, нам не є небезпечний і котрого ми спекаємося без ніякої нашої втрати.

— Кісмет! — Гамер відповів, зітхнувши. — Коли і як маю вмерти, записане в вічній книзі.

Гамер нарядив рушницю і звернувся до виходу з розколини на плятформу. Переходя[...]

шепотом:

— Як згину, то скажи тій чорнявій, що я поклав голову, щоби її спасти. Як судьбою нашого роду справді кермує давна ворожба, то вона не суджена мені, бо в неї не царська кров... А без неї... яке мені життя?

Біль викривив лице Мурата, але тільки на хвилинку.

— Іди! — сказав спокійно і приступив до обох товаришів. Вони свої мушкети вже повсували в щілинки скали. Цівки звернули в сторону дуба. Не довго ждали. Саме в хвили коли Гамер вихилив голову за скалу з найгустійшого місця на дубі висунулась цівка, гукнув стріл і бухнув облак диму. Одночасно з острова гукнув один стріл, за ним три. Мурат озирнувся. За ним стояв його син живий і не скалічений.

— А що? — спитав Гамер.

— Сам се знаю, — Мурат відповів. — Я стрілив перший заки він ще випалив. В тій хвили, коли висунулася його цівка. Хоч я й його сам не бачив, моя куля повинна була влучити його. Як минуло його моє олово, то не повинно було минути олово моїх товаришів.

Оба приступили до щілин в скалі, при котрих стояли, дивлячися на вислід, Криса і Тихоліз.

Держачися обома руками гиляки, над рікою висів Татарин.

— Твоя куля мабуть спасла твого сина — Тихоліз звернувся до Мурата. — Він випалив саме в тій хвил, коли твоя куля поцілила в його рушницю, або в його руку. Мо оба випалили зараз по його стрілі. Мабуть і від котрогось з нас дістав, коли втратив рівновагу і на гиляці не вдержався.

— Хто з нас найліпший стрілець, нехай пішле йому ще одну кульку... Щоби так не му[...] — промовив Криса. —

Бачите, як силкується закинути ноги за гиляку. Вже не годен держатися руками. Я стрілив би, але вже не маю пороху.

— І моя порошниця порожна, — додав Мурат.

— І моя, — шепнув Гамер.

— Добийте його! — Криса звернувся до Тихоліза, котрий в цівку вкидав кулю.

— Шкода пороху, — Тихоліз відповів. — Я вже решту всипав в цівку... Татарин має пострілену одну руку. Ліву, бо з неї вже випустив гиляку. Висить ще лиш на правій і силкуєся гиляку назад вхопити лівою. Ось і права зімліє... впаде в воду.

— Страшно дивитися на таке! — шепнув Криса.

Тихоліз підвів мушкета і випалив. Татарин впав у воду.

— Шкода було тих пару зерен пороху, — Тихоліз картав сам себе. — Чоловік вже такий старий і ще такий немудрий. Гамер! В човні ще є ріг з порохом. Принеси. Той ріг то решта нашого запасу. Буде на пару стрілів для кождого з нас.

Гамер відійшов, але зараз вернув назад. Стояв блідий і дріжав цілим тілом.

— Човен щез! вищепотів.

Тихоліз глянув на ріку і показав рукою в низ.

— Ось там пливе. Я лишив його так на воді, бо не було до чого присилити. Мусіла вдарити фаля і пхнула його в бистрину... Ні. Ним хтось кермує... Таки так... За стерном вистачає з води чуб Татарина.

Тихоліз підвів мушкета, звернув цівку на ріку і... плюнувши з досади, гепнув рушницею об землю.

— Запізно! — крикнув. — Я забув, що не наряджена. Вже нема пороху. Решту разом з човном вкрав Татарин.

Всі стояли з похнюпленими головами.

— Як він міг дібратися до човна? — спитав Криса. — Що ми не бачили його!

— Мабуть використав хвилю коли ми всі задивилися на того на дубі і зсунувся в плесо тим жолобом в порозі, — Тихоліз відповів.

Щож тепер будемо діяти? — Криса спитав. — Пороху маємо ще лиш тільки, що в моім пістоли.

— Спитай, що тепер вони з нами зроблять, — Тихоліз відповів. — Ми безборонні. Як вони зміркують, що ми вже не маємо пороху, то всі кинуться на наш остров.

— Сей остров дуже легко боронити. Вхід у розколину оборонить оден чоловік. Як переможуть його, будемо боронити ту другу печеру. Ходім до неї і каміннем загатім вхід.

— Чим будемо боронити? Луком і тими кількома стрілами, які ще маємо? Чи може дівочими слезами? Ми можемо лише одно показати і покажемо: Що наше життя продаємо дуже дорого. Ще неодин з них згине, заки... по наших трупах... доберуся до печери і до дівчат. Треба дівчатам сказати, що з нами зле. Нехай знають, що підуть в татарські дика.

— Тої чорнявої і по моїм трупі не дістануть, — Гамер шепнув до себе. — Хиба небіжку!

— Приходимо попращатися з вами, — Тихоліз промовив до дівчав, вступаючи в печеру.

— Відходите від нас? — спитала Христя. — Покидаєте нас? Ви і ще хто?

— Відходимо всі чотири бо мусимо. Вже не маємо чим боронитися, бо порох вийшов. Відходимо поневільно на... той світ.

Христя скрила лице в долонях і захлипала. Варка не так.

— До того ще далеко, — промовила, випрямившися. — Очивидно, як лишитеся тут, то згинете. Втікайте відси. Ми обі сего не втнемо, отже мусимо лишитись. Наші вороги на правім березі ріки. Лівий беріг вільний. Туди, тим другим берегом скачте у воду. Заслонені скалою проберетеся до берега не помічені ворогом.

— Ми мали би спасати себе, полишаючи вас на поталу ворогам?! Гадаєш, дівчино, що Запорожець годен таке вчинити? Як я взяв на себе обовязок привести вас до батька, то або віддам вас в його руки, або згину боронячи вас...

— Живий не покину тебе! — Криса промовив, приступаючи до Христі. — І живої не дам тебе Татарам.

— Зроби, казаче, як я кажу, — Варка звернулася до Тихоліза. — І ви всі зробіть се. Як ви справді взяли на себе обовязок приставити нас до батька, то ваш обовязок зараз втечи відси. Сим ви лише спасете себе. Не виключене, що попадете на наших, котрі поможуть вам висвободити нас.

— В тих словах є розум! — скрикнув Тихоліз. — Товариші! Чуєте, що та дівка говорить?

Мурат, котрий весь час стояв не обзиваючися, підійшов до другого виходу, зсунувся в воду і щез товариству з очий. Тихоліз приступив до Варки і промовив.

— Ти мудра дівка. Слухай і затям собі: Як сюди прийдуть Татари, заки ми приведемо поміч, то вони не вбють вас. Поведуть вас до свого аула. По дорозі робіть якнайбільше слідів і як найвиразніші. Ви маєте приятелів, котрі, заки вас покинуть, підуть за вами на край світа.

Тихоліз станув над водою.

ПРОТОКОЛ

XVI. Головної Конвенції У. Н. Союза почавшоїся дня 6. квітня 1925 в Rochester, N. Y.

(20)

Вечірнє засідання.

Дальше приступлено до платні секретарів і завідателя „Свободи". Над платнями секретарів розвелась ширша дискусія, в якій забирали голос: пп. Ю. Вознічак, Т. Сельчук, Г. Дідоха, С. Кудрик, Т. Липка, О. Питляр, С. Ядловський, Д. Капітула, М. Петрівський, О. Шарщонь і прочі. Одні обстоювали місячну або тижневу платню з підвишкою, другі ту саму. Між тим завізвано пп. І. Каштанюка і Р. Слободяна, щоб заявили своє жадання. Оба вони виказали конечність підвишки платні. На внесок Д. Капітули, попертий Т. Маликом, ухвалено, що платня секретарів має виносити $200.00 місячно з додатком внеску п. С. Ядловського, щоби в міру збільшення членів збільшалась платня секретарів по $5.00 місячно від 1,000 нових членів. Опісля слідувала справа платні завідателя „Свободи". Пан С. Ядловський забирає в тій справі голос і жадає $250.00 місячно. Пан І. Ваверчак, забираючи голос в справі платні завідателя „Свободи", обстоює жадання п. С. Ядловського. На внесок п. В. Репуньчинського, попертий панею М. Бурко ухвалено $250.00 місячної платні завідателеві „Свободи".

Опісля забрав голос п. М. Угорчак з пропозицією відновлення „Народного Фонду". В тій справі забрали голос: пп. С. Ядловський, о. Н. Струтинський, Т. Грицей, М. Шевчук, С. Слободян, П. Бартків та прочі. Всі вони заявились за потребою такого фонду. Пан С. Ядловський заявляє, що такий фонд можна збудувати без підвисшення теперішних вкладок, іменно взяти 2 центи з фонду убогих. Пропозицію п. С. Ядловського принято за внесок, який попер Т. Грицей, а котрий зістав ухвалений з додатком о. Н. Струтинського, що коли введеться стейтові і національні конвенції, а тимсамим і зменьшаться конвенційні розходи, то тоді на „Народний Фонд" маєся взяти 4 центи з фонду конвенційного.

По сім п. С. Ядловський реферує справу нових „поліс", котрі були порушені проектодавцями, що слідує: 1) 20-літна виплачена поліса; 2) 20-літна зворотна поліса і 3) поліса старого віку до 70 літ.

В тій справі вивязалась жива дискусія, де забирали голос: Е. Житкевич, Т. Пиндус, Т. Сміж, Т. Грицей, О. Мерещак, Т. Малик, А. Волошин, В. Максимик, І. Гузар, А. Дячик, Ю. Бліхар, П. Соляр, о. Л. Левицький, П. Остапчук, П. Бартків, І. Базів, М. Біян, П. Крохмалюк і К. Ружицький. Дискусія виказала, що організація потребує іновації і заявилась, щоб п. С. Ядловський подав в тій справі формальний внесок, який уповажнив уряд У. Н. Союза вмістити в статуті для сеї справи додаткові параграфи, що слідують: § 209. Сим установляєсь три посмертні бенефітові кляси, що будуть знані яко:

а) Кляса життевого обезпечення від суми 1.000 до 3.000, платними по смерти члена, з обмеженим плаченнем і з всіма привілеями принятими асекураційними товариствами і входячими в область такого обезпечення на протязі 20 літ.

б) Кляса зворотного обезпечення від суми 1.000 до 3.000, платним за життя члена з обмеженим плаченнем і всіма привілеями, принятими асекураційними товариствами та входячими в область такого обезпечення на протязі 20 літ;

в) Кляса життевого обезпечення від суми 1.000 до 3.000, платним по смерти члена з обмеженим плаченнем і з всіма привілеями, принятими асекураційними товариствами, входячими в область такого обезпечення на протязі 70 літ.

§ 181. Кождий член Союза має платити на фонд посмертний У. Н. Союза на обезпечення в класах а), б), в) такі місячні вкладки, які приймe головний уряд У. Н. Союза згідно і на підставі AMERICAN MORTALITY TABLE (посмертної таблиці).

Головний уряд У. Н. Союза є управнений додати такі поправки до дотичних параграфів статута У. Н. Союза, які вимагати-ме потреба уведення в статутах повисших кляс обезпечения.

Виготовлений плян перед введенням в життє має бути предложений членам для пояснення.

На внесок п. Д. Капітули, попертий о. Л. Левицьким, ухвалила конвенція одноголосно.

На тім збори замкнено.

ЗАЯВА.

Делегат 234-відділу д. Юрій Гвіздь, котрий попирав резолюцію дел. Барткова через що, тая резолюція була формально поставлена під голосування в якім перепала, складає на письмі слідуючу заяву:

З огляду на се, що я уважав Резолюцію п. Барткова як робіт. національною так я уважав цю резолюцію корисну для принятя і за нею голосував однак коли та резолюція має щось спільного з комунізмом в такім разі я цафаю свій голос.

Юрій Гвіздь, Від. 234.

Шестий день засідання.

Точно о год. 8. рано предс. конвенції п. О. Ревюк отворив засідання. Слідувало відчитання спису делегатів і урядників, при чім кождий делегат і урядник доручав свій рахунок фінансовому секретареви.

П. Григорій Пипюк іменем Виборчої Комісії повідомив предс. конвенційного, що двох членів Виборчої Комісії не явилось, а то: о. В. Сполітакевич відїхав в важній справі до дому, а Теодор Федусь заходував, тому жадає, щоби конвенція назначила двох нових членів на їх місце.

На внесенне Т. Михальчука, поперте Ів. Базаром, ухвалено, щоби председатель конвенційним мав право сам покликати з поміж делегатів двох членів для доповнення Виборчої Комісії.

Предсідатель покликав на сей уряд Ст. Заблоцького і Мих. Біяна.

Слідувало відчитання протоколів з попередного дня. Василь Гришко перечитав протокол з цілоденного засідання, а Іван Добрянський з вечірного засідання.

На внесенне о. Л. Левицького, поперте Ол. Плескуном, оба протоколи принято, як були читані.

о. М. Струтинський вносить, щоби конвенція ухвалила і виасигнувала з каси У. Н. Союза на ремісничо-промислові бурси в Галичині $2.000.00 і розділила на бурси: в Станиславові $500, у Львові $500, в Радехові і Жовкві по $200 і $600 на ремісничо-промислові бурси, если такі заснуються по других містах.

В тій справі забирали голос: Микола Максимчук, Мих. Бартків.

Внесення о. М. Струтинського, поперте П. Бартковим, ухвалено.

На порядок дня прийшов статут Молодечого Департаменту У. Н. Союза, який реферував С. Ядловський.

Статут Молодечого Департаменту був принятий, так як був читаний кождий параграф з осібна. По сім ухвалено перевести параграфи на українську мову і вислати їх до відділів.

Увага: Принятий статут Молодечого Департаменту пропонується пізнійше по викінченню нової платної таблиці.

Наступна справа Сиро...

Над сею справою розвелася дискусія, в котрій забирали голоси: М. Мурашко, Д. Капітула, С. Ядловський, А. Мерещак, М. Шевчук.

Поставлено два внесення.

Д. Капітула вносить, попирає Андрій Гавриляк, щоби ліни знести. За сим внесенням голосувало 77 делегатів.

Друге внесенне, поставлене А. Мерещаком, а поперте М. Шевчуком, щоби лінів не зносити, ухвалено більшістю голосів.

Д. Капітула поставив внесення, поперте Вас. Гришком, щоби скасувати процент від лінів. Ухвалено одноголосно.

Наступає справа Сиротинця. С. Ядловський говорить, що Сиротинець є потрібний при У. Н. Союзі, але справа його не може бути так скоро вирішена, бо ся інституція потребує великого фонду, якого при У. Н. Союзі нема. Треба насамперед розглянути, в якій спосіб придбати фонди, а тоді доперва буде рішатися, який сиротинець має бути.

Після його гадки, місце на Сиротинець надавалобся найліпше в стейті Флорида, де можна закупити дешево землю і не треба будувати коштовних будинків, бо там зими нема, урожайна земля і де переводиться кольонізація. Інформації про стейт Флорида зібрав у одного агронома Українця, котрий поручає то місце на Сиротинець.

О годині першій пополудни замкнено раннішне засідання конвенції.

(Конець буде).

ДОВКОЛА УКРАЇНІЗАЦІЇ.

Характеристичні признання лідерів урядової партії.

В перших днях квітня відбулося в Харкові пленарне засідання Центрального Комітету комуністичної партії большевиків України. В засіданню взяли участь делегати з усіх провінціональних центрів України. На пленумі розважали і справу українізації. Обширний реферат на цю тему виголосив народний комісар освіти Шумський.

Він ствердив, що українізація таксамо не значні, як і на полі національної політики. Річ в тому, на думку Шумського, що коли наше селянство цілком українське, то пролетаріят, що відограв керуючу ролю в революції на Україні (очевидячки большевицький!) здебільшого російський. В справі „смички" села з містом — селянства з пролетаріятом — найголовнішу ролю відограють економічні відносини та досягнення. Але в національних республиках здійснення тої „смички" буде проведене багато швидше, коли у взаєминах пролетаріяту і селянства вживатиметься загально зрозумілої мови, якою говорить більшість селянського населення.

Над рефератом розвинулася обширна дискусія, в якій вказувано на те, що головною нерепоною українізації є аномалія, що партія, яка проводить українізацію, до тепер сама не зукраїнізована! В радянських, перш за все центральних установах, великі перепони стрічає українізація в особах т. зв. „спеців". Вони переважно Москалі та ставляться до українізації зовсім ворожо. Зізд станув на становищі, що українізація є одним із найважніших завдань на Україні. А щоби її успішно провести, треба українізувати перш за все партію. Принято накінець резолюцію про негайне проведення українізації всього партійного апарату на Україні.

Мабуть передбачаючи розвиток дискусії про українізацію на найблизшому пленумі Центрального Комітету КП(б)У, орган тої партії „Комуніст", (виходить на російській мові) не довго перед засіданням пленума присвятив справі українізації пильнійшу увагу та сам признає, що темп українізації за повільний і що саме тепер наступив на Україні такий історичний момент, коли всій робітничій класі України а в першу чергу її партії доводиться гостро поставити перед собою проблему мови.

Голова уряду Чубар заявив ще перед зіздом на партійній губерніяльній конференції в Київі таке: „Ми не можемо допустити до того, щоби у нас на Україні була одна мова для селян: українська — а друга „комуністична" російська для робітників і комуністів."

Та є крім усіх повищих ще одна причина, яка примушує пануючу на Україні по суті російську партію КП(б)У проводити „ударним порядком" українізацію навіть у своїх рядах. Про неї пише дуже ясно київський „Більшовик" (з 12. IV): „Українізація, розпочата комуністичною партією большевиків, все більше і більше розгортається і відбивається на загально радянському життю. Вона творить цілу низку нових культурних чинників, які при недостачі українізації партії можуть опинитися поза партійним керовництвом. Власне може статися так, що керма українізації в цілій низці галузок опиниться в антипролетарських антикомуністичних руках. Цього не повинно бути й цього не буде, якщо всі члени оволодіють українську мову, якщо всі партійні організації вестимуть перед у справі українізації."

Наведені слова з „Більшовика" ще раз підтверджують те, що ми вже неraz писали, а то: українізація переростає та поборює на Україні всі штучні тами і росте зовсім стихійно не зважаючи на ніякі партійні чи иньші нормуючі осередки. Не диво отже, що урядова партія, а також урядові чинники остаються все позаду неї та стараються її опісля здогнати. А догнати її треба, бо це наказує партійний і державний інтерес. Якщо її не доженеться, то вона опиниться в руках позапартійних національно свідомих, а далеко не большевицьких українських елементів. І большевицька партія зовсім слушно саме того її боїться.

Що теперішні українізаційні відносини на Україні, коли взяти пануючу партію і підчинені їй непартійні маси, дивоглядні — про це теж ядерно висловлюється цитований „Більшовик": „Не можна жалуватись на те, що українська книжка чи українська газета відчуває недостачу читачів. Ні, попит на українські видання, книжки і газети збільшився в десятеро, появляються все нові та нові видання. Але на жаль багато комуністів обходиться ще без української газети, без української книжки і не тільки обходиться, але їх оминає. Це діється наслідком того, що вони ставляться до українізації несеріозно."

Лідери КП(б)У все підкреслюють, що найдільнійшими українізаторами по всіх установах є їх члени комуністи, а наведений цитат стверджує щось зовсім противне. Виходить, що той національний шовінізм, який закидували члени КП(б)У укапістам, є цілком природним і зрозумілим явищем у більшости членів КП(б)У. Ріжниця тільки в тому, що укапісти були „зараженi" українським „шовінізмом" а в даному випадку мова йде про московський шовінізм.

Колись на Україні була панська, російська мова і халацька, мужицька. Нині, стверджив Чубар, є на Україні „комуністична" російська і „мужицька" українська замісць мужицької мови.

Ми читали вже навіть про репресії за невиконування українізаційних декретів, а все одно тепер довідуємося, що й репресії не причинилися до українізації „спеців" від всяких радустанов і „спеців" від комунізму. Побачимо, чи останні постанови пленуму КП(б)У про приспішення темпу українізації серед комуністичного „авангарду" України будуть здійснені без репресій чи ні.

В. М.